

Ja, justismord

105306

Atskillig forsinket har jeg fått Dagbladet for 23.11.93 som inneholder Hans Fredrik Dahls helsides anmeldelse av Egil Ulateigs bok «Justismord».

Dahl gjør sitt beste i sarkastiske og hånlige former for å nedvurdere min innsats under krigen. Samtidig gjør han bokens forfatter urett når han skriver: «Egil Ulateig har valgt å ta Roald Dysthe på face value».

DEBATT

23.11.93 anmeldte Hans Fredrik Dahl boka «Justismord. Historien om Roald Dysthe» av Egil Ulateig. Dahls kritiske innvendinger mot framstillingen av Dysthes dobbeltagentvirksomhet under okkupasjonen av Norge utleggs her av Roald Dysthe, som er bosatt i Canada.

Hvis Dahl har oppfattet hva det står i boken s. 251 og under «Kilder» s. 255 burde han ikke ha kommet med en slik ubegrunnet slengbemerking. Ulateig gikk i enhver hensende frem som den dyktige journalist og samvittighetsfulle forfatter han er. Hadde jeg ikke ansett ham slik, ville jeg ikke ha innlatt meg med ham, da han oppsøkte meg i Montreal.

Da stormaktens krig i april 1940 brakte vårt lille og forsvarsløse land inn i elendigheten, lå Hans Fredrik Dahl i babykurven. Da vi fikk friheten tilbake i mai 1945, var han 6 år gammel. Han har således ingen selvopplevd kjennskap til okkupasjonstidens problemer og farer. Dette vesentlige tomrom i hans fortid – heldigvis for ham selv – gjen-speiles i hans skrivemåte og vurderinger, og det kan neppe dekkes over med allverdens spørsmål og forsøk på psykologisk detektivvirksomhet.

Jeg setter i og for seg pris på at Dahl, som en av etterkrigstidens eksperter, trass i sin skepsis, iallfall har funnet ut at «Hans (Dysthes) subjektive forhold er derfor på det rene», og at han utsatte seg «for stor personlig risiko». Dahl oppklarer ikke hvordan en slik stor personlig risiko overhodet kunne oppstå, hvis han ikke av Quisling-regimet ble betraktet som en farlig motstandsmann. Hva kvalifiserer i det hele tatt til begrepet motstandsvirksomhet hvis ikke eksempelvis Hagelinaksjonen i 1943 og kuppforsøket i 1944 gjør det? Dette var mine mannshandlinger – som fikk sensasjonell omtale både i den illegale nasjonale presse og også i den frie verdenspresse. Den av Dahl i Quisling-boken beskrevne partiminister Rolf Fuglesang, som en særlig «norsk» innstilt person i Quisling-hierarkiet, sendte etter min fengsling i 1944 et hemmelig rundskriv til alle NS-fylkesførere landet over, hvor det bl.a. fremholdes:

«Der Führer har for øvrig klart og utvetydig gitt uttrykk for den politiske linje som han ønsker fulgt i Norge. Der Führer har i denne forbindelse avgitt en rekke erklæringer, dels personlig og dels gjennom Reichs-

kommissar. Herr Dysthes handlemåte i denne sak innebærer derfor et forræderi mot Der Führer og mot Der Führers representant i Norge, Reichskommissar Terboven.»

Her avkler en av Quislingstyrets erkeforrædere hvor hult dette pratet om en «nasjonal» NS-politikk var.

Det kuppforsøk, også kalt Dysthe-revolten, som nær hadde ledet til min henrettelse, ble hos meg fremprovosert av alarmrende opplysninger jeg fikk fra særdeles velinformert NS-hold at muligheten for borgerkrig ikke kunne utelukkes. Høyesterettsadvokat Jens Chr. Hauge, Milorgs leder, uttalte følgende i sitt vitneprov den 18. mars 1969: «Vitnet opplyste at Hjemmefronten i de siste måneder før frigjøringen fryktet at borgerkrig ville bryte ut. Fra januar 1945 var hirden blitt forsynt med våpen av tyskerne, og man var iferd med å organisere 12 000 hirdmenn under våpen.»

Han understreket at på denne bakgrunn var det ingen som kunne vite hva som ville skje: Vi så jo hva som var i gang, men vi kunne ikke bedømme intensjonene bak det. Vår uhylgete frykt var imidlertid at vi stod overfor forberedelsene til en borgerkrig, et forsøk fra Quislings side på å opprettholde sitt regime også etter en tysk kapitulasjon.»

Jeg skal ikke innlate meg på å krangle med Dahl om krigens farer og i hvilken grad det heldigvis lyktes å avverge enkelte av disse. Men det ligger nær å spørre om det bare er dynamitt og revolverguttene som skal berømmes? Disse fribyttere som etter eget si-gende ga fanden i London-regjeringen, og som drev sin virksomhet i strid med Haag-konvensjonen og

uten hensyn til de lidelser de påførte uskyldige sivile.

Dahl fremstiller meg som offer for misforståelser og ufullkomne informasjoner. Jeg skal gi et par eksempler på hvor løst fundert hans uttalelser er. La oss se litt på de grove embetsmisbruk som Hagelin gjorde seg skyldig i som innenriksstatsråd. Han grep frekt inn i rettspleien i Ålesund som vedrørte hans niese. Jeg hadde mine opplysninger fra saksøkeren, ingeniør, senere direktør Kristian Koren og hans advokat Rye-Holmboe. Hadde en norsk statsråd under normale forhold forsøkt noe liknende, ville han blitt avskjediget pr. omgående. Hagelin brøt også inn i rettspleien i et annet tilfelle. Der gjaldt det Ålesund kommunes skattesnytersak mot Hagelins venn, Elling Arseth, en mann Hagelin hadde ønsket som sjef for et fiskeridepartement. Jeg fikk presise opplysninger om dette grove embetsmisbruk av Ålesund kommunes prosessfullmektig, den kjente Oslo-advokat Jon Simonsen.

Jeg utførte en lands-gagnlig og viktig rolle som mellommann mellom den høyt ansatte provianteringsdirektør Nikolai Schei og den avgjørende mann på ernæringsområdet i Rikskommissariatet. Schei vitnet sterkt for meg under lagmannsrettssaken i 1946, og betegnet den tyske embetsmann som jeg påvirket i norsk interesse fra 1940 til min fengsling i 1944, som «en redningsplanke for Norge». Det er vel liten grunn til å mistenke daværende fylkesmann Schei for å fantasere da han avgav sitt prov om min innsats.

Etter Dahls uttalelser skal det ikke være sant det Ulateig skriver om bl.a.: «NS' politikk for arbeids-

FAKSIMILE av Dagbladets anmeldelse 23.11.93. «Uvederheftig om dobbeltagenten».

gjesten». Er det noen grunn til å tro at en ansett skolemann, skolebestyrer Elias Treider, ville oppsøke meg på Høvringen for å be meg inntrengende om å intervensere på tysk hold for å få stoppet en plan som hadde skapt panikk i skolekretser? Treider vitnet om dette i lagmannsretten og Dr. Huhnhauser avgav en beediget erklæring om det samme.

Det vil føre for langt å dokumentere i en avisartikkel hvordan Dahl skriver om ting han ikke har greie på. Imidlertid anser jeg meg i ethvert fall oppfordret til å ta meg av en uttalelse som er egnet til å vilde leserne med hensyn til utgangspunktet for min krigshistorie. Dahl skriver: «Selvfølgelig ble han i første omgang ikke trodd på sine gode hensikter – ingen dobbeltagenter ble trodd, selv folk med mye blankere rulleblad enn Dysthe.»

Det er en unanstendighet fra anmelder Dahls side å undersøke det forhold at når jeg ikke ble trodd i 1946 – først 4 år senere – så skyldtes det at påtalemyndigheten i første omgang tilbakholdt, dvs. skjulte dokumentbevis som ville ha ledet til hel frifinnelse. Jeg skal gi en uttalelse fra riksadvokat Aulie om dette vitale viktige forhold. I sitt prosesskrift av 12.2.1953 til Høyesteretts kjæremålsutvalg i erstatnings-saken mot staten, erklærer riksadvokaten at hvis de opplysninger om Dysthes hederlige og nasjonale motiver som kom frem under gjenopptakssaken i 1950 hadde foreligget for domstolen i 1946, ville han alt den gang blitt trodd og helt frifunnet. Riksadvokatens forsøk på å skyve skylden for de manglende dokumentbevis over på meg, ble enstemmig tilbakevist både av lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Saken har derfor fått den betegnelsen den fortjener: JUSTISMORD.

Til slutt vil jeg nevne at Stortinget har gitt uttrykk for et annet syn på min nasjonale innsats enn det Dahl gjør gjeldende. I Innst. S. nr. 185 (1975-76) uttaler justiskomiteen med enstemmig tilslutning fra Stortinget:

«Dysthe oppnådde både anseelse og innflytelse hos tyskerne og han ytet vitnerlig store tjenester til gode nordmenn.»

Roald R. Dysthe